בשאינו ניטל באיגדו דמר סבר כיון דיש בראשו גלוסטרא תורת כלי עליו ומר סבר כיון דאינו ניטל באיגדו לא: **מתני'** (א) נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור ר' יהודה אומר המונח מותר במקדש והנגרר במדינה: **גמ'** תנו רבנן איזהו נגר הנגרר שנועלין במקדש אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי וראשו אחד מגיע לארץ רבי יהודה אומר (א) זה אף במדינה מותר אלא איזהו נגר שנועלין במקדש אבל לא במדינה כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית אמר רב יהודה אמר שמואל [א]הלכה כרבי יהודה בנגרר אמר רבא [ב]והוא שקשור בדלת איני והא רבי טבלא איקלע למחוזא וחזא לההוא דהוה תלי בעיברא דדשא ולא אמר להו ולא מידי [ג]ההוא ניטל באיגדו הוה רב אויא איקלע לנהרדעא חזייה לההוא גברא דהוה קא קטיר בגמי אמר דין לא נטרוק בעי רבי זירא נקמז מהו אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דתניא [ד]נשמט אסור נקמז מותר ורבי יהודה אמר נקמז אף על פי שאינו נשמט אסור ואמר רב יהודה אמר שמואל [ה]הלכה כרבי יהודה בנקמז וטעמא מאי אמר אביי משום דמיחזי כבונה בעא מיניה רב נחומי בר זכריה מאביי עשה לו בית יד מהו אמר ליה בוכנא קאמרת איתמר אמר רב נחומי בר אדא עשה לו בית יד מותר ההוא [ו]שריתא דהוה בי רבי פרת דהוה מדלו לה בי עשרה ושדו לה ארשא ולא אמר להו ולא מידי אמר תורת כלי עליה ההיא אסיתא דהות בי מר שמואל דהוה מחזקת [ז]אדריבא שרא מר שמואל למישדייה ארשא אמר תורת כלי עליה: שלח ליה רמי בר יחזקאל לרב עמרם נימא לן מר מהלין מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה דרב אסי בכיפי דארבא שלח ליה הכי אמר רב אסי [ח]הני כיפי דארבא בזמן שיש בהן טפח אי נמי אין בהן טפח ואין בין זה לזה שלשה למחר מביא מחצלת ופורס עליהן מאי טעמא מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי הנהו דכרי דהוו ליה לרב הונא דביממא בעו טולא ובליליא בעו אוירא אתא לקמיה דרב א"ל [ט]זיל כרוך בודייא ושייר בה טפח למחר פשטה ומוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי [י]אמר רב משום רבי חייא [כ]וילון מותר לנטותו ומותר לפורקו בשבת [ל]כילת חתנים מותר לפורקה ולנטותה בשבת אמר רב ששת בריה דרב אידי [מ]לא אמרן אלא שאין בגגה טפח אבל יש בגגה טפח אסור וכי אין בגגה טפח (ב) לא אמרן אלא שאין בפחות משלשה סמוך לגג טפח אבל יש בפחות משלשה סמוך לגג טפח אסור וכי אין בפחות משלשה סמוך לגג טפח נמי לא אמרן אלא שאין בשיפועה

בשיפועה

כשאין ניטל באיגודו. שהחבל דק ואם היה רוצה ליטלו משם לטלטלו ע"י אותו חבל מיד נפסק. ר"א סבר כיון דאינו ניטל באיגודו דהוה כמי שאינו קשור ותנן לקמן נגר המונח שאינו קשור בדלת אין נועלין בו והאי נמי מונח הוא ומשום גלוסטרא לא שרי ליה ורבי יוסי סבר גלוסטרא מהניא ליה דכיון דכלי הוא לא הוי כבנין: **מתני' נגר הנגרר.** שקשור בדלת אבל אינו תלוי שהחבל ארוך ומתוך שנגרר אינו נראה כקשור וכשאין בראשו גלוסטרא קאמר: **נועלין בו במקדש.** דשבות בעלמא הוא דאינו בונה ממש הואיל וקשור לכך אלא הואיל ונגרר מיחזי כבונה ואין שבות דרבנן במקדש דלא גזרו שם: **והמונח.** שאינו קשור כלל הוי בנין ממש ור' יהודה סבר לאו בנין ממש הוא אלא דומה לבנין ובמקדש לא גזרו שבות: **גמ' זה אפי' במדינה מותר.** הואיל וקשור אף על פי שאינו תלוי: **הלכה כר' יהודה בנגרר.** דמותר אפילו במדינה אבל לא במונח דשרי ליה רבי יהודה במקדש לית הלכתא כוותיה דכיון שאינו קשור שם בנין גמור הוא כשאר נגרים שנועלים בכותלים והבונה כל שהוא חייב ומלאכה דאורייתא לא הותרה במקדש חוץ מהקרבת תמידין ומוספין וקרבנות צבור שדוחין את השבת מגזירת הכתוב: **והוא שקשור בדלת.** עלמה דמוכח שפיר ולא שקשור במזוזה: **ניטל באיגודו.** כלומר קשור היה בחבל חזק: **דין לא נטרוק.** זה לא ינעול שאינו קשור דכמאן דליתיה לגמי דמי: **נקמז מהו.** שנכנס הנגר בחור האסקופה ונפחת אותו החור ויוצא הנגר לצד הקרקע ונועץ בקרקע. ועד השתא איירי כשהאסקופה גבוהה ואין החור ניקב עד לארץ: **נשמט.** שנפסק החבל שהוא קשור בו והרי הוא מונח בקרן זוית כשפותח אותו: **עשה לו בית יד.** לנגר שאינו קשור כלל ותחב בית יד באמצעיתו ודומה למקבת דהשתא ודאי מוכח מילתא הוא דכלי הוא מהו לנעול בו: **בוכנא קאמרת.** הא ודאי שרי. בוכנא מקבת וכותשין בו חטין ותבלין: **שריתא.** קורה כמו בצל קורתי (בראשית יט) (ג) בטלל שרותי: **בי עשרה.** כלומר משאוי עשרה בני אדם היה בה ואפילו הכי לא אסר עלייהו: **ושדו ליה ארשא.** לסומכה בלילה: **תורת כלי.** שראויה לישב עליה: **אסיתא.** מורטי"ר: **אדריבא.** לתך חטין ט"ו סאין חצי כור: **כיפי דארבא.** אולמות שעושין בספינה שנועלין כעין מעגלין שקורין צרק"ל ראשו אחד בדופן זה של ספינה וראשו שני בדופן זה והוא כפוף כמו אולם ועומד כמו כיפה ומרחיק כחצי אמה ונועץ אחר וכן על פי כולה ופורסין בגדים ומחצלות של גמי להגין מפני הצנה והגשמים: **שיש בהם טפח.** שרוחב של מעגל טפח דבציר מטפח לא הוי אהל אבל כשרוחב טפח מקרי אהל נמצא שם אהל עליו מבעוד יום וכשהוא פורס עליו הבגד למחר אינו אלא מוסיף: **אי נמי אין ברחבו טפח ואין בין זה לזה שלשה.** דאיכא למימר לבוד: **דכרי.** אילים: **דביממא בעו טולא.** מפני השרב: **ובליליא בעו אוירא.** הנאת הקור מפני הבל הקיץ ובימות החול היו פורסין עליהן מחצלות ביום ונוטלין בלילה: **אתא לקמיה דרב.** מה נעביד להו בשבתא: **כרוך בודיא.** כשתסלק המחצלת מעליהן לפנות ערב שבת אל תסלקנה כולה משם אלא הוי גולל אותה וכורך מעל הגג ושייר בה טפח פרוסה דלהוי עליה שם אהל: **ולמחר פשטיה.** דהוי תוספת ושרי: **וילון.** כנגד הפתח לצניעות: **מותר לנטותו.** דלאו אהל הוא דלא קביעא התם אלא כן דרכו ליגלל ולהסתלק כדלת בעלמא: **כילת חתנים.** לאו אהל הוא מפני שאין לה גג למעלה רוחב טפח מפני שהיא נתונה בשיפוע והיא יריעה שפורסין סביב למטה לישן: **שאין בפחות משלשה סמוך לגג טפח.** שנתונה באלכסון קצר שכשאתה מודד רחבה למטה משלשה לגגה אין בו רוחב טפח דהוי כוליה דופן ואין כאן אהל כלל אבל הרחיבה עד טפח בתוך שלשה לגגה כאילו גגה טפח דמי ואסור לנטותה:

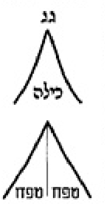

גלוסטרא ומתניתין דלעיל דדלת שבמוקצה והדקין שבפילטה דבעי שיהו גבוהים מן הארץ נראה לפרש אע"ג דיכול לעמוד ע"י אותו חבל מ"מ אינו ניטל באיגודו שאם היו רוצים לטלטלו ממקום למקום ע"י אותו חבל היה נפסק משום הכי צריך שיהו גבוהים מן הארץ ואתיא נמי כר' יהודה דכוותיה פסקינן דאי הוה ניטל באיגודו אפילו נגרר ובלא גלוסטרא ואפילו קטיר בעיברא דדשא מתיר רבי יהודה כדמוכח הכא:

הלכה כר"י בנגרר. פירש בקונטרס דנועלין בו במדינה אבל במאי דשרי מונח במקדש לית הלכתא כוותיה:

נקמז מהו. פירוש עד השתא הוה איירי כשהאסקופה גבוהה ואין החור נוקב עד לארץ והשתא בעי אם החור הולך עד שנכנס ונועץ בקרקע ודמי טפי לבונה: **ההוא** שריתא דהוו מדלו לה בי עשרה. ואם תאמר דאמרינן סוף במה מדליקין (שבת דף לג.) גבי חלתא אמר אביי בעי מיניה דמר אפילו בת תרי כורי ולא שרי לי ויש לומר דלא דמי דחלתא אין רגילות לטלטלה בחול כלל אבל האי שריתא דרכה לטלטלה תמיד בחול לנעול הדלת משום הכי שרי(ה): **לא אמרן** אלא שאין בשיפועה טפח. פירש בקונטרס שיש כילות קטנות סמוכות זו לזו ואין בכל אחת טפח ותימה דלימא לבוד מכילה זו לכילה זו ונמצא שיש בשיפועה טפח ויש לומר דהא דחשיב ליה אהל לעיל על ידי לבוד דהיינו לענין שיוכל להוסיף למחר בשבת אבל לא מסתבר שיחשב כלי האי גוונא עשיית אהל לאסור עליו לעשות בשבת דלאו יהיה אסור לנטות בשבת שני חוטין תוך שלשה משום עשיית אהל:

הא

עין משפט נר מצוה

נא א ב ג מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה י [טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף א]:
ד [טוש"ע שם סעיף ג]:
נב ה מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שח סעיף ג [וברב אלפס שבת פרק י"ז דף נד:]:
נג ו ז מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה [כז] כט סמג שם טוש"ע א"ח סי' שטו סעיף ג:
נד ח מיי' שם הלכה כט טוש"ע שם סעיף א בהג"ה:
נה ט י מיי' שם הלכה ל טוש"ע שם סעיף יא:

◆

רב ניסים גאון

מאי טעמא מוסיף על אהל ארעי הוא ושפיר דמי. עיקר דיליה בפר' כל הכלים ניטלין בשבת, דתנן פיקק החלון ר' אליעזר אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו. ובגמ' גרסי אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הכל מודין שאין עושין אהלי עראי בתחילה ביום טוב ואין צריך לומר בשבת. לא נחלקו אלא להוסיף, שר' אליעזר אומר אין מוסיפין ביו"ט ואין צריך לומר בשבת. וחכמים אומרים מוסיפין בשבת ואין צריך לומר ביום טוב. ואיתה נמי בפרק תולין את המשמרת.

◆

רבינו חננאל (המשך)

שאינו קשור בדבר שיכול להעמידו. וכיון דאינו ניטל באיגודו, לא ניקטורי(א). כלומר אין סוגרין כדגרסינן טרוקו גלי סגרו הפתחים. פי' ניקמז. אמר רב יהוד' אמר שמואל הלכה כר' יהוד' דאוסר בניקמז משום דמיחזי כבונה, דמפורש בירושלמי, ר' יעקב בר אחא בשם רבנן, מדרו זהו הנקמז בראשי אצבעותיו(ב) וכיון דמודדהו נראה כי בונה. אמר שמואל ואם עשה לו בית יד נעשה כבוכנא ושרי. וההיא שריתא. פי' דהוה שקלי לה עשרה ושדו לה ארשא, והוה חזי להו ר' פדת ולא אמר להן ולא מידי, אמר זו תורת כלי עליה, והוא הדין לאסיתא שהיא מכתשת גדולה מחזקת אדרב ואמר מר שמואל תורת כלי עליה ושרי לטלטולה. פי' הני כיפי דארבא. כמין קרשים כפופין על גבי הספינה ויש טבעות קבועות, וכשתהיה החמה קושרין באותן טבעות מחצלאות ופורסין אותה על גבי הספינה מפני החמה. (עכשיו) ואי הני כיפי דארבא בהן טפח הנה הן חשובין כאהלים, דקיימא לן אוהלי טומאה טפח. ואם אין בכל אחד מהן רחב טפח ואין בין זה הקרש לזה הקרש שלשה טפחים, כיון דקיימא לן דכל פחות משלשה כלבוד דמי, נעשו כל הקרשים כולן כאילו לבודין והנה הם אהל. למחר בשבת מביא מחצלת ופורס עליהם, דמוסיף על אהלי עראי הוא ושרי. הנך דכרי, פי' אלים. דהוו לרב הונא דביממא בעי טולא, ובלילה בעו אוירא, ואתא לקמיה דרב וא"ל זיל כרוך בודיא ושייר בה טפח פרוס, ושדייה (לדיר) [לבודייא] על גבי עצים מערב שבת, וליהוי הבודיא כרוכה על גבי עצים לילי שבת כדי שיהא האויר נכנס על הצאן ומחר בשעת החמה פרוס גם שאר הבודיא וכסה בה הצאן להיות להן צל. דכיון דהוה בה מאיתמול פריסה מקצת הבודיא טפח, נעשה אותו טפח מאיתמול אהל, עכשיו מוסיף על אהל עראי אתה ושרי לך. וילון, פי' פרוכה. אמר שמואל משום ר' חייא כילת חתנים מותר לנטותה וכו'. אבל יש בגגה טפח, או פחות משלש סמוך לגג רחב טפח, או נתתא מפוריא טפח, או איה

מסורת הש"ס

א) שבת קכו., ב) שם, ג) [תוספתא פ"ח ה"ח ע"ש], ד) [ג"י הערוך מרדכי פי' מרדע חצי לתך], ה) שבת קלח., ו) שם: מה: ע"ש, ז) [פסחים סה.], ח) [וע"ע תוספות שבת לה. ד"ה ואפילו].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי יהודה אומר (זה אף) תא"מ ונ"ב פ"א אף זה: (ב) שם וכי אין בגגה טפח נמי לא אמרן: (ג) רש"י ד"ה שריתא וכו' קורתי מתרגמינן בטלל:

◆

לעזי רש"י

מורטיי"ר, מכתש. צרק"ל [צירקליי"ש], חישוק.

◆

מוסף רש"י

נגר. יתד שתוקעין בחור שבמפתן ונועלין בו את הדלת, **הנגרר**, כמפרש שקשור בדלת אלא שראשו נגרר לארץ, **נועלין בו במקדש.** דמין דקשור בו מיוחד ועומד הוא לכך יכבר נבנה בנין זה מבעוד יום ואין בו אלא גזירת שבות מדבריהם ואין שבות במקדש (שבת קכו.). **והמונח.** שאינו קשור כלל אלא כשהוא שומטו מן החור מניחו ע"ג קרקע, הלכך כשתוקעו בשבת בונה הוא, ואיסורא דאורייתא הוא אף במקדש (שם). **המונח מותר במקדש.** דמין דמתוקן מאתמול לכך לאו בונה הוא (שם). **כל שקשור ותלוי.** דראשו העליון אבל ראשו התחתון מגיע לארץ (שם). **וילון.** מסך שכנגד הפתח, **מותר לנטותו.** שאין אהל אלא מי שעשוי כעין גג (שם קלח.). **כילת חתנים.** לא דמיא לשאר כילות, שאלר כילות פרוסות על גבי קינוף שהוא לד' רגלים ויש לה גג דהוי אהל ושל חתנים על גבי נקליטין שאינם אלא שנים באמצעית המטה וקנה נתון עליהם והבגד נתון עליו ונופל לכאן ולכאן ואין לה גג טפח הלכך לאו אהל הוא (שם קלח: ובעי"ז שם מו.) ואין בו לא בנין ולא סתירה (שם מו.). **בפחות משלשה.** שהיא הולכת ומתפשטת למטה (שם קלח:). **שאין בשיפועה טפח.** שאין כל צד וצד נפשט למטה להתרחק טפח מכנגד אמצעיתו, דהיינו שאין ברחבו למטה טפחיים, וכילת חתנים אינה עשויה לשון מתחיה (שם).

◆

רבינו חננאל

בשאינו ניטל באיגודו, כגון שהיה קשור בגמי ר' [יוסי] סבר כיון דיש בראשו גלוסטרא, פי' רומנא והיא כמין אתיות מנא, תורת כלי עליו ומותר לטלטלו. ור' אלעזר סבר כיון דאינו ניטל באיגודו לא מטלטלין ליה. ומפורש בתלמוד ארץ ישראל אמר רב יוסי מי שמתיר עושה הנגר טפל לגלוסטרא, והאוסר עושה גלוסטרא טפילה לנגר. איזהו נגר א"ר יוחנן קשור אע"פ שאינו תלוי, ודברי הכל כי הגלוסטרא כלי הוא. נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה. והמונח כאן וכאן אסור. ר' יהודה אומר המונח במקדש שמותר כו'. ת"ר איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה. ואם ניטל באיגודו והוא קשור ותלוי בדלת. אמר רב יהודה והוא שקשור בבריח של דלת מותר כר' טבלא. רב הונא איקלע לנהרדעא חזייה לנגר דהוה קטיר בגמי. אמר דין, אינו ניטל באיגודו

א) נלע"ל נטרוק. ב) עיין בירושלמי בפירקין הלכה י' וצ"ע ואולי דלרבינו היה ט' ע"י אחרת בירושלמי.